

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Тыва

Управление образования администрации городского округа г. Ак-Довурака

МБОУ СОШ №1 г. Ак-Довурака

РАССМОТРЕНО

педагогическим советом
школы

Протокол №1

от «30» августа 2024 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам. по УВР

 Ооржак Н.С.

«02» сентября 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

 Ооржак С.С.

Приказ № 86/д
от «02» сентября 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной тувинский язык»

для обучающихся 2 классов

г. Ак-Довурак, 2024

I. Тайылбыр бижик.

2-ги класстың тыва дыл программасын Тыва Республиканың ниити өөрөдигезинин эге школага 1-4 класстарга тыва дыл талазы-биле күрүне стандарттарынга дүүштүр Александра Касхоевна Ойдан-оол, Эртине Деспижековна Ондар, Наталья Чоодуевна Дамбаны-биле тургускан. Ук программа Тыва Республиканың өөрөдиге, эртем болгаш аныяктар политиказының яамызының өөрөдиге-методиктиг чөвүлелиниң чөпшээрели-биле парлаттынып үндүртүнгөн.

Өөрөдиглиг план Э.Д.Ондарның «Методиктиг сүмелеринин» (Дөрт чылдыг эге школаның 2-ги класының «Тыва дыл» ному-биле ажылдаар башкыларга дузаламчы. Кызыл – 1988ч) дузазы-биле ажыглаттынмышаан, уругларның шингээдип алган билиглерин, мергежилдерин, чаңчылдарын тыва дыл программасының негелделеринге дүүштүр эге класс башкыларынга А.А.Алдын-оолдуң «Диктантылар болгаш эдертиглер чыындызы» - биле хынаарын сүмелеп турар. Тыва Республиканың ниити өөрөдигезиниң национал девискээр кезээ 2-ги класс өөреникчилеринин ниити сайзыралынче, оларның билиинин практиктиг болурунче угланмышаан, программаны тургузарда эртемниинин, дараалашкааның, көргүзүгүлүүнүн болгаш коммуникативтиг принциптерге даянып база уругларның назы-харын барымдаалап тургаш тургускан.

II. Тыва дыл программасының ниити характеристиказы.

Эге школага торээн дылды ооредиринин кол сорулгазы уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыры, оларнын угаан ажылын сайзырадыры-биле, кижини бооп хевирлеттинери-биле тудуш харылзаалыг. Ол чул дээрге, оореникчилерни эки мозуш-ынарлыг, идепкейлиг, куш-ажылга ынак, хулээнген херээнге харысаалгалыг хамаатылар болурунга, таварышкан бергелерни бот миннип, ажып эртерин кижизидери, чаа чувени билип алып чуткул-сонуургалын улам сайзырадыры болур.

Эге класс оореникчилеринин угаан ажылын болгаш чугаазын сайзырадырынын айтырыгларын уре-туннелдиг шииптирлээринден школага ооренир бугу эртемнерин чедиишкинниг шингээдип алыры дорт хамаарылгалыг.

Чаартынган программада оорөдиге материалдарын класстар аайы-биле хуваарда, чунун-даа мурнунда эртемнин бодунун логиказын барымдаалаан. Оон ынай 7-10 хар назылыг уругларнын назы-хар талазы-биле онзагайларын, оларнын чувени билип алырынга боданыр аргаларынын хире-шаан база ооренип корген.

Эге класстарга тыва дыл курузун система-контрастыг принципке ундезилээш, тургусканы оорөдиге материалын улуг-улуг кезектеп шингээдип алып арганы бээр.

Уруглар эге класстарга фонетиканын, лексиканын, грамматиканын, шын бижилгенин болгаш чугаа сайзырадылганынын эргежок чугула, эн кол эге билиглерни алып. Олар устуку класстарга ооренир чуулдер-биле тудуш харылзаалыг, тыва дыл эртемнинин амгы уеде чедиишкиннеринге ундезилеттинген бооп турар. Оореникчилернин таныжар эге билиглери: состун фонетиктиг составы, состу слогтарга болгаш уткалыг кезектерге чарары, чугаа кезектеринин барык шуптузу болгаш оларнын эн кол хевирлери, янзылары, домактын чугула кежигуннери, элээн каш шын бижилгенин дурумнери. Ол ышкаш программада состун лексиктиг утказы, состун хой утказы, синонимнер, антонимнер-биле практика кырынга таныжары база кордунген.

III. Программаның унелиг кол угланыышкыннары.

«Тыва дыл» деп эртемни эге школанын 2-4 класстарынга ооредирин барымдаалаан кол угланыышкыннары:

- Оореникчилернин чогаадыкчы болгаш интеллектуалдыг шаан, бар курлавырын, сундузун, сонuurгалын даштыкы хурээлелге, улусчу культурага, торээн дылынга, улусчу педагогикага даянып тургаш сайзырадыр;
- Ал-бодунга, ог-булезинге, торелдеринге, чонунга, социал хурээлелге, кижиге торелгетенге, бугу делегейге хундуктел болгаш олар дээш харысаалга оореникчинин сагыш-чурумундан илерээр кылдыр кижизидер;
- Билигнин, шингээдилгенин болгаш дуржулганын, ол ышкаш ооредилгенин янзы-буру хевирлеринин системазын уругларнын этнопсихологтуг онзагайларын болгаш назы-харын барымдаалап чедирер;
- Уругларнын айыыл чок чоруун хандырап, мага-бодунун болгаш психиктиг кадыкшылын улусчу дидактика аргалары-биле камгалаар, быжыктырап;
- Уругнун бот-тускайлан онзагайларын кадагалаар болгаш анаа деткимче коргузер.

2-ги класска тыва дылды ооредиринин кол сорулгалары:

1. Уругларны медреселдиги-биле шын номчуур, бижиир болгаш шын чугааланыр кылдыр ооредир;
2. Оларга торээн дыл болгаш литература талазы-биле эге билиглерни бээр;
3. Уругларны ном ажыглаарынга чаңчыктырап болгаш оларнын дылга сонuurгалын, номчулгаже болгаш билиглерже чүткүлүн хайныктырап;
4. Номчулга болгаш бижилге-биле холбаштыр бойдушту, ниитилел амыдыралын хайгаараарынга үндөзүлээш, өөреникчилерни материалисттик узел-бодал-биле чөпсөглээр;
5. Уругларны мораль болгаш этика талазы-биле кижизидер;
6. Ооренип турар чүүлдерни сайгарып, болүктөп деннеп, түннеп билиринге, оларнын иштинден кол болгаш чугула чуулдерни тып, тайылбырлаарынга оореникчилерни чаңчыктырап.

IV. Бот-тускайлан, предметтик, метапредметтик хевирлеттинери.

2-ги класска тыва дыл программанын шингээткенин туннелинде:

Оореникчилернин бот-тускайлан хевирлеттинген турары:

- Торээн дылывыс харылзажырынын база мээ-медреселивисниң шынарын коргүзеринин кол чөпсээ;
- Торээн дыл национал культуравыстың кол болуушкуну;
- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдың бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чоптүт ажыглап билири.;
- Торээн дылын улаштыр оорениринге сонuurгалын оттурары;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдың уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.

Оореникчилернин билиинин хевирлеттинери:

-Торээн дылын сайзырадырынга. ону кадагалап арттыраарынга оореникчинин бот кижилгеги;

- Аас чугаага дылдың уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыраары.

Оореникчилернин предметтик хевирлеттинген турары:

- Чаа материалды ханы билип алырынче угланган ажылдарны; номчулга, бижилге, уругларны янзы-бүрү бот- ажылдары, чугаасайзырадылгазы.
- Уннер болгаш ужуктерни ылгап билири.
- Ажык болгаш ажык эвес уннерни ылгап билири.
- Состерни слогтарга чарары.
- Состү шын кужуруп билири.
- Алфавитте ужуктернин туружун болгаш ооң ужур-дузанын билири.
- Медээ, айтырыг, кыйгырыг домактарын ылгап болгаш чогаадып билири.

- Домактын чугула кежигуннерин тып болгаш шыйып билири.
- Кым? чүү? кымнар? чүлөр? кандыг? чүлүг? канчап тур? деп айтырыгларны ылгап билири.
- Сюжеттиг чуруктар-биле чугаа сайзырадырының ажилдарын чорудары.
- Домак болгаш харылзаалыг чугааны ылгап билири.
- 40-70 хире состен тургустунган эдертигни бижири.

Оореникчилернин билиинин хевирлеттинери:

- Торээн дылының бугу уннерин болгаш ужуктерин, оларның кол ылгалын билген ужурлуг.
- Состерде уннерни ылгап, оларның туружун тодарадып билир.
- Ажык, ажык эвес уннерни болгаш ужуктерни, кыска, узун ажык уннерни болгаш ужуктерни бот-боттарындан ылгап шыдаар.
- Домактарның болгаш состерниң анализ-синтезтиг сайгарылгазын кылып, домактардан состерни ылгап тывар.
- Состерни слогтарга чарып болгаш слог аайы-биле кожуруп билир.
- Алфавиттин ужуктерин, оларның туружун билир.
- Домактарның чугула кежигуннерин тып болгаш шыйып билир.
- Бижимел болгаш парламал шрифт-биле бижиттинген состерни, домактарны иштинде слогтап адап тура, шын дүжүрүп бижири.
- Домак эгезинге улуг үжүктү бижиир, соолунге улуг секти, айтырыг, кыйгырыг демдектерин херек таварылгаларда салып билир.
- Хуу чүве аттарынга улуг ужук бижиир.
- Торел состерни болүктеп, тып билир болгаш дазылын ангылап билир.
- Кым? чүү? кымнар? чүлөр? кандыг? чүлүг? канчап тур? деп айтырыгларны ылгап билир.
- Харылзаалыг чугаа тургузуп билир.
- 40-70 состен тургустунган эдертигни бижип билир.

Оореникчилерниң метапредметтиг хевирлеттинген турары:

А) Ушкарып-башкаларынын:

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар ужурлуг чүүлдери:

- Ооренип турар эртеминиң тема, болүк аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;
- Башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны күүседип ооренири;
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыраар.

Оореникчилерниң хевирлеттинген турары:

- Ооренген темазынга алган билиглерин түңнеп болгаш үнелеп билирин боттандыраар;
- Тыва дылдын негелдери-биле өөренип алган дүрүмнерин ажыглап билири.

Б) Ханы билип алышкын:

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар ужурлуг чуулдери:

- Ооредилге даалгаларын күүседип турар үеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунуң назы-харынга дүүштүр янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири;
- дылдың негелдерин күүседирде янзы-бүүру схемаларны, модельдерни, символ-демдектерни ажыглап билири
- белен таблицааларны, схемаларны, созүглелдерни немээри
- дылдын адырлары: үн. үжүк, сос тургузуу, чугаа кезээ, домак кежигүнү, бодүүн домак дугайында алган билиглерин деннеп, болүктеп, тып, ажыглап билири;

- алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, болуктеп, түннөп билири;
- сөстө орфограммаларны янзы-бүрү аргалар-биле хынап билири;
- номчаан созүглелдериниң кол утказын ылгап үндүрери;
- бодунуң чугаазын тода болгаш билдингир кылдыр дыңнакчыга дамчыдып билири;

Оореникчилерниңбилииниң хевирлеттинген турары болгаш ооренип алыр аргалары:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- Аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медреселдиги-биле тургузуп билири;
- Болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;
- Алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) Коммуникативтиг

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар уjurлуг чүүлдери:

- аас чугаага диалогту ажыглап билири;
- ангы-ангы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чаңгыс аай түңнелге келиринге өөредери;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чаңчыгары;
- билдинмес чүүлдеринге айтырыгларны салып билири;
- коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

Оореникчилерниңбилиглериниң хевирлеттинген турары болгаш ооренип алыр аргалары:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыңнакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;
- удур-дедир хыналда үезинде бот-боттарынга дузаны үезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары

1-4 класстарга торээн дыл устуку класстарга ооренир тыва дыл болгаш литература эртемнериниң белеткел чадазы болбушаан, колдуунда-ла практиктиг сорулгаларны чедип алырынче угланган.

Тыва дылдың календар-тематиктиг планнаашкыны 2 класс (Неделяда 1 шак)

№	Кичээлдин темазы	Шагы	Кичээлдин хевири	Башкынын ажыл чорудулгазы	Оореникчинин ажыл чорудулгазы	Универсалдыг ооредилогенин ажыл-чорудулгазы (УУД)	Ай хуну	
							план	факт
1. Катаптаашкын								
1	1-ги класска ооренгенин катаптаары. Домак. Ун, ужук. Домактын схемазы	1	Катаптаашкын	1-ги класска домак, ун, ужук дугайында билиглерин катаптаар Аас болгаш бижимел чугаа. Аас чугааны дыңнап билири. Бижикке домакты шын бижип билири	Билири: домак дугайында болгаш оон хевирлерин; аас чугаадан домакты ылгаары, бижикке шын илередири; Кылып билири: Айтырыгларда кирип турар сөстөрни ажыглап тургаш, домактарны шын тургузуп билири, сөстөрни слогтарга чарары; домактарныё шын бижиириниё дурумнери	Домак состерден, состер уннерден, ужуктерден тургустунар. Домак болгаш оон хевирлериниң дугайында билиг; аас чугаадан домакты ылгаары, бижикке шын илередири		
2	Хыналда дужуруп бижилге «Кышка белен» ар 33	1	Билин хынаары	Ооренип эрткен чүүлүн быжыглаарынга диктант бижидери	Билири: домак дугайында болгаш оон хевирлерин; аас чугаадан домакты ылгаары, бижикке шын илередири; Кылып билири: Айтырыгларда кирип турар сөстөрни ажыглап тургаш, домактарны шын тургузуп билири, сөстөрни слогтарга чарары; домактарныё шын бижииринин дурумнери	Диктантыны шын, частырыглар чокка бижиирин чедип алыры		
2. Уннер болгаш ужуктер								

3	Частырыглар- биле ажыл. Ажык уннер болгаш ужуктер	1	Чаа тема	Ажык үннерниң үжүктерин сактып алыры, оларны шын адап, ажык эвес үжүктерден тода ылгап ооредир, үн анализин кылдыртыр; состернин шын адалгазын хайгаараарын сайзырадыр; кежээ чорукка кижизидер	Билири: Ажык болгаш ажык эвес уннерни билири, состернин утказын ылгаарынга уннернин ролю. Кылып билири: /н-ужук анализин кууседип билири, уннерни болгаш ужуктерни ылгап билири.	Ажык болгаш ажык эвес уннерни билири, состернин утказын ылгаарынга уннерниң ролю		
4	Кыска болгаш узадыр адаар ажык уннер болгаш ужуктер Ч/с. Онаалгалыг дужуруп бижилге «Оол уругнун сагыыр чуулдери» ар 19.	1	катапта ашкын Чугаа сайзыр адылга зы	Узун, кыска ажык уннерни ылгап билири, бижикке оларны шын илередири, узадыр адаар ажык уннуг сөске чаңгыс узун слог болур дээрзин практиктиг таныжылга; уругларнын чугаазын сайзырадыры	<i>Билири:</i> Ажык болгаш ажык эвес уннерни билири, состерниң утказын ылгаарынга уннерниң ролю. <i>Кылып билири:</i> ун-ужук анализин кууседип билири, уннерни болгаш ужуктерни ылгап билири. <i>Билири:</i> Ажык уннерни адалгазынын аайы-биле ылгап билири. <i>Кылып билири:</i> Кыска болгаш узун ажык уннерни состерге шын бижири.	Ажык уннерни адалгазынын аайы- биле ылгап билири; кыска болгаш узун ажык уннерни сөстөргө шын бижирин билири Ужуктерни шын тудуштуруп билири		
5	Ок-биле адаар ажык уннерлиг состер. Ок-биле адаар ажык уннерлиг состерге кадыг демдек	1	Чаа тема	Кадыг демдек кирген ок-биле адаар ажык уннерлиг состерни кыска болгаш узун ажык уннерден ылгаары, шын номчуп өөредири, Аът, каът, эът, оът деп состерни айтырыглар дузазы-биле оскертуп тургаш, шын бижилгезин быжыглаар. Сагынгырын, кичээнгейин,	Билири: Ажык уннерни адалгазынын аайы-биле ылгап билири, бижикке шын демдеглээри. Кылып билири: Ажык уннернин ужуктеринин соонга кадыг демдек кирип турар 9 состу шингээдири.	Ажык уннерни адалгазының аайы- биле ылгап билири, бижикке шын демдеглээри. Ажык уннерниң ужуктериниң соонга кадыг демдек кирип турар 9 состу билири, шингээ- дири		

				чугаазын сайзырадыр. Эки аажы-чанга кижизидер.				
6	Диктант «Каът» ар.38	1	Билиин хынаары	Кыска болгаш узун ажык уннерге өөренип эрткен чуулун быжыглаарынга диктант бижидери	Билири: Ажык уннерни адалгазынын аайы-биле ылгап билири. Кылып билири: Кыска болгаш узун ажык уннерни сосстерге шын бижири.	Диктантыны шын, частырыглар чокка бижиirin чедип алыры		
7	Частырыглар-биле ажыл.. Ажык эвес уннер болгаш ужуктер	1	катапта ашкын	Ажык эвес уннун ужуктерин ажык уннун ужуктеринден ылгап билири, ажык эвес уннер ыткыр болгаш дүлей болурун билиндирер; кичээнгейин сайзырадыр; төрээн черинге ынаан чанчыктырар.	Билири: Ыткыр болгаш дүлей ажык эвес уннерни ылгап билири. Кылып билири: Сос эгезинге ажык эвес уннернин ужуктерин шын бижири (эжеш ажык эвес уннер)	Ыткыр болгаш дүлей ажык эвес уннерни ылгап билири. Сос эгезинге ажык эвес уннернин ужуктерин шын бижири (эжеш ажык эвес уннер).		
8	Эгезинде д-т кирген сосстер	1	Чаа тема	Дүлей болгаш ыткыр т-д деп үжүктөр сос эгезинге киргенде, шын адап ооредир, уннерни адаар аянын уругларга билиндирер	Билири: Сос эгезинге т-д-ны шын номчуп, адап билири. Кылып билири:Сосстернин адалгазын болгаш бижилгезин деёнеп билири.	Сос эгезинге т-д-ны шын адап, номчуп, бижип билири.		
9	Эгезинде п-б кирген сосстер	1	Чаа тема	Дүлей болгаш ыткыр п-б деп уннерни сос эгезинге шын адап, бижикке шын илередип ооредири,найыралдыг чорукка кижизидери	Билири:Сосстер эгезинге п-б деп ужуктерни ажыглаарын ылгап билири. Кылып билири:Хой сек орнунга тааржыр ужукту кирип бижири, ажыглаанын тайылбырлап билири.	Сөстөр эгезинге п-б депужуктерни ажыглаарын ылгап билири		

10	Эгезинде к-х кирген состер	1	Чаа тема	К-х деп уннерни сос эгезинге турда ылгап билири,оларны шын адап,бижикке шын хереглээри, чугаазын сайзырадыры, чараш чуулге кижизидери	Билири:Чурукта чувелерниё аттарын шын адаары, номда созуглелди, домактарны номчууру. Кылып билири:к-х деп эжеш ажык эвес уннерни ылгап билири.	К-х деп эжеш ажык эвес уннерни ылгап билири		
11	Ф,ц,щ, деп уннерлиг ужуктер	1	Чаа тема	Ф, ц, щ деп уннер, ужуктер кирген орус дылдан улегерлеп алган состерни ооредири, шын бижиирин чедип алыры,дыл-домаан сайзырадыры,кичээнгейлиг чорукка кижизидери	Билири:Аас-биле домактар чогаадып билири, уннер болгаш ужуктерни ылгап билири. Билип алыры:орус дылданулегерлеп алган состерни шын адап, номчуп, бижип ооредири	Ф, ц, щ деп уннер, ужуктер кирген орус дылдан улегерлеп алган состерни шын бижип билири		
12	Я деп ужуктуг состер Ч/с. Чурукка чогаадыг «Хаялар» ар.40.	1	Чаа тема Чугаа сайзыр адылгазы	Я деп ужук кирген состернин словарь курлавырын байыдары, шын адап, номчуп, бижип ооредири, чараш чуулге кижизидери Уругларның чугаазын сайзырадып чуруктар-биле ажыл чорудар.Уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыры, чазыг чок бижири, кичээнгейлиг болурунга кижизидери.	Билири: уннер болгаш ужуктерни ылгап билири. Билип алыры:Я деп ужук кирген состерни шын адап, номчуп, бижип ооредири. Билири:Чогаадып алган домактарынын аразында харылзаазын болгаш домактарда состернин аразында харылзаазын шын тургузуп бижири. Кылып билири: ооренген дурумнерин бижимел чугаазынга ажыглап билири.	Я деп ужук кирген состерни шын адап, номчуп, бижип билири Чогааткан чуулун бижикке илередип билири.		

13	Э (е) деп ужуктуг состер	1	Чаа тема	Кыска э (е)деп ужуктуг состерни шын адап,дурумун сагып шын бижип ооредири, аас биле болгаш бижимел- биле домактар чогаадыры	Билири:кыска болгаш узун ажык уннерни адап, номчуп, бижип билири. Билип алыры: сос эгезинге болгаш ортузунга э(е)деп ужуктерни хереглээрин ооредири.	Сос эгезинге болгаш ортузунга э(е) шын адап, бижип, номчуп ооредир		
14	Диктант «Ооренип ал» ар.44	1	Билиин хынаар ы	Эгезинде к-х ужуктерлиг состерге алган билиглерин хынаары, камныг болурунга кижизидери.	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынааш, унелеп билири.	Дыннап бижип билири		
15	Частырыглар- биле ажыл. Ё деп ужуктуг состер	1	Чаа тема	ё деп ужук кирген состерни шын номчуп, адап, бижип оорениринге чанчыктырар, ийи ун илередир дээрзинге практиктиг таныжылга	Билири:чурукка чугаа тургузуп билири, адаан состер аразындан чаа унну ылгап ундурери. Билип алыры:ё деп ужук ийи ун илередир.	ё деп ужук кирген состерни шын номчуп, адап, бижип билири		
16	Ю деп ужуктуг состер	1	Чаа тема	Ю деп ужук кирген состерни шын номчуп, адап, бижип оорениринге чанчыктырар, ийи ун илередир дээрзинге практиктиг таныжылга	Билири: состерден домактар тургузуп билири, адаан состер аразындан чаа унну ылгап ундурери. Билип алыры:ю деп ужук ийи ун илередир.	Ю деп ужук кирген состерни шын номчуп, адап, бижип билири		
17	Ь демдектиг состер	1	Чаа тема	Чымчак демдек (ь) тускай ун илеретпес, ажык эвес уннерни чымчак кылдыр адаттынарын илередир деп билиндирери, сос курлавырын байыдары, уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыры	Билири: ун-ужук анализин кууседип билири,ажык эвес уннерни шын адап, деннээри. Кылып билири:орус дылдан улегерлеп алган чымчак демдек (ь) хереглээр	Ун-ужук анализин кууседип билири, ажык эвес уннернишын адап, деннээри; Орус дылдан улегерлеп алган чимчак демдек (ь)		

					состерни шын адап, номчуп, бижип билири.	хереглээр состерни шын адап, номчуп, бижип билири		
18	Диктант «Оореникчи Оюн-оол» ар.50 Я, е, ё, ю, ь деп ужуктерлиг состер	1	Билиин хынаары	Ооренип эрткен чуулун быжыглаарынга диктант бижидери	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынааш, унелеп билири.	Диктантыны шын, частырыглар чокка бижиирин чедип алыры		
19	Частыргылар-биле ажыл. Слог.Состу слогтарга чарары	1	Чаа тема	Состе каш ажык ун барыл, ынча слог бар деп дурум-биле таныштырары, ону практика кырынга ажыглап ооредири, уругларнын аас чугаазын сай-зырадыры, бодун культурлуг алдынарын кижизидери	Билири: домакта состерни шын тургузуп билири, номда мергежилгелерни кичээнгейлиг кууседири. Кылып билири: слогтар канчаар тургустунарынын дугайында билип алыры	Домакта состерни шын тургузуп билири, номда мергежилдерни кичээнгейлиг кууседип билири; Слогтар канчаар тургустунарынын дугайында билип алыры		
20	Состерни кожурери	1	Чаа тема	Состу слог аайы-биле кожурер деп дурум-биле таныштырары, кожуреринин янзы-буру аргалары-биле таныштырар	Билири: состерни слогтаргачарып билири, слогтардан состер тургузуп билири. Кылып билири: состерни кожуреринин аргаларын ажыглап билири.	Состерни слогтарга чарып билири, слогтардан состер чарып билири; Состерни кожуреринин аргаларын ажыглап билири		
21	Тыва алфавиттин ужуктери	1	Чаа тема	Тыва алфавиттин ужуктери-биле практиктиг таныжылга, алфавитте ужуктерни шын адаары, оон ужур-дузазы-биле таныштырары	Билири: ун болгаш ужукту ылгап билири. Кылып билири: алфавитте ужуктернин туружун, шын адаарын билиндирери	Ун болгаш ужукту ылгап билири. Алфавитте ужуктернин туружун, шын		

						адаарын билиндирери		
22	Хыналда диктант. Уннер болгаш ужуктер	1	Билиин хынаар ы	Ооренип эрткен чуулун быжыглаарыга диктант бижидери	Билири: адаан чуулундыннап бижипбилири. Кылып билири: бодунун болгаш эжинин ажылын унелеп билири.	Диктантыны шын, частырыглар чокка бижиирин чедип алыры		
23	Частырыглар- биле ажыл. Ч/с. Дужуруп бижилге «Чунгуда» ар.58	1	Чугаа сайзыр адылга зы	Чазыг чокка дужуруп бижип билирин, состерни шын кожурерин хынаар	Билири: ооренген дурумнерин практика кырынга ажыглап билири. Кылып билири: Бодунун ажылын хынааш, унелеп билири.	Состерни шын кожурери, чазыг чокка дужуруп бижири		
3. Сос								
24	Кым? Чуу? деп айтырыгларга харыылаттынар состер. Ниити билиг	1	Чаа тема	Чувелер болгаш оларнын аттарын илередир состер-биле таныштыары. Кым? Чуу? деп айтырыгларны чувелер аттары илередир состерге шын салып билирин өөредири	Билири: аас болгаш бижимел-биле домактар чогаадып билири, дурумун ажыглап билири. Кылып билири: домактын чутула кежигуннерин айтырыгларын барымдаалап тып билири, кол сос болгаш соглекчиниё адаан шыйып билири.	Долгандыр турар чуулдерни адап билири. Кым? Чуу? деп айтырыгларнын утказын билиндирери.		
25	Кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар состерни домак иштинден тывары. Удурланышкак уткалг состер.	1	Чаа тема	Кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар удурла- нышкак уткалыг состер-биле таныштыар, оларны оске состерден ылгап билирин chedип алыры	Билири: чугаанын утказын дамчыдып билири, боттарынын хайгааралдарындан чувелернин ылгавыр демдектерин чугаалап билири.	Чувелернин ылгавыр демдектерин чугаазынга ажыглап билири. Удурланышкак уткалыг состерни билип алыры		

					Билип алыры: чувелернин шынарын, демдээн, хемчээлин, хевирин коргузер состерни ылгап билири.			
26	Диктант «Инек кажаазы» ар.55	1	Билиин хынаары	Ооренип эрткен чуулун быжыглаарынга диктант биждери	Билири: адаан чуулундыннап бижиббилири. Кылып билири: бодунун болгаш эжинин ажылын унелеп билири.	Диктантыны шын, частырыглар чокка бижиirin чедип алыры		
27	Частырыглар-биле ажыл. Канчап тур? деп айтырыгга харыылаттынар состер	1	Чаа тема	Чувелернин кылдыныын коргузер состер дугайында таныштырар, оларны практика кырынга ажыглап билирин ооредири	Билири: сюжеттиг чурукка чугаа тургузуп билири. Кылып билири: чувелернин кылдыныын коргузер состернин уjur-утказын билиндирери	Чувелернин кылдыныын коргузер состер дугайында таныштырар, оларны практика кырынга ажыглап билири		
28	Ат болгаш фамилияга улуг ужук	1	Чаа тема	Кижилернин адын болгаш фамилиязын улуг ужук-биле бижиир дээрзин билиндирер, хуу болгаш ниити атта-биле таныштырар	Билири: бодунун болгаш чоок кижилеринин дугайында чугаа тургузуп билири. Кылып билири: чаа ооренген дурумун практика кырынга ажыглап ооредири.	Бодунун болгаш чоок кижилеринин дугайында чугаа тургузуп билири. Чаа ооренген дурумун практика кырынга ажыглап ооредир.		

29	Азырал амытаннарнын аттарынга улуг ужук Чурттар, хоорайлар, суурлар, кудумчулар, хемнер аттарынга улуг ужук	1	Чаа тема	Азырал амытаннарнын хуу болгаш ниити аттарын ылгап билири, хуу аттарны улуг ужук-биле бижири Географтыг аттарга улуг ужукту хереглээрин таныштырары, дыл-домаан сайзырадыры	Билири: азырал амытаннар дугайында чугаа тургузуп билири. Билип алыры: азырал амытаннарнын хуу аттарын билири. Билири: бодунун чурттап турар черинин дугайында чугаа тургузуп билири. Билип алыры: географтыг аттарга улуг ужукту бижири.	Азырал амытаннар дугайында чугаа тургузуп билири. Азырал амытаннарнын хуу аттарын билири Бодунун чурттап турар черинин дугайында чугаа тургузуп билири		
30	Торел состер. Торел состерни домак иштинден тывары	1	Чаа тема	Торел состер деп чүл дээрзин практика кырынга коргүзүп, оларның ылгавыр демдектерин билиндирер	Билири: самбырада бижээн домактарны шын, аянныг номчууру, состернин домейлешкек кезээн эскерери. Кылып билири: торел состерниё утказын билип алыры, оларнин ниити кезээн тып ооренири.	Торел состер-биле таныжары, лексиктиг утказын сайгарары		
31	-ла,-ле,-на,-не деп артынчы состерни шын бижири -даа деп состу шын бижири	1	Чаа тема	- ла, - ле, - на, - не деп состерни мурнунда турар созүнге дефис демдек-биле (-) тудуштуруп бижирин билиндирер. -даа деп состу мурнунда турар созунге дефистеп бижирин билиндирер	Билири:кол сос болгаш соглекчини тып билири. Кылып билири: артынчы состерни шын бижип ооредири. -даа деп состу шын бижип ооредири	Артынчыларны шын бижип билири -даа деп состу шын бижип билири		
4.Домак болгаш харылзаалыг чугаа								
32	Домак. Тонген тонген	1	Чаа тема	Домак деп чул, домакты баштайгы сөзүн улуг ужук-биле эгелеп бижиир, домак	Домакты бижикке шын демдеглеп билири.	Домакты бижикке шын демдеглеп билири. Домактың		

	бодалдарны илередир Домактын чугула кижигуннери кол сос болгаш соглекчи			тонерге улуг секти салыр дээрзин быжыглап, мергежилгелер чорудар. Домакта кымның азы чунуң дугайында чугаалап турарын илередир. Тус-тузунда онзагай демдектеринге үндезилээш, кол сос болгаш соглекчи – домактын чугула кижигуннери болур деп уругларга билиндирер; чугаазын, кичээнгейин, билиин сайзырадыр; бот ажылга, найырылга кижизидер	Домактын утказын илередип билири. Билири: аас болгаш бижимел-биле домактар чогаадып билири, дурумун ажыглап билири. Кылып билири: домактын чугула кижигуннерин айтырыгларын барымдаалап тып билири, кол сос болгаш соглекчиниң адаан шыйып билири.	утказын илередип билири. Кол сос, соглекчини тодарадып билири.		
33	Хыналда диктант «Чары мунганым» ар.70	1	Билин хынаары	Домакта состернин харылзаазының дугайында билиглеринге хыналда ажыл күүседери	Созуглелди дыннап бижиирде, шын бижилгенин дурумнерин ажыглап билири	Созуглелди дыннап бижиирде, шын бижилгенин дурумнерин ажыглап билири		
5. Чыл дургузунда ооренгенин катаптаары								
34	Частырыглар-биле ажыл. Чыл дургузунда ооренген темаларыңга катаптаашкын	1	Билин хынаары	Ооренип эрткен темаларыңга билиин хынаары, ажылды бот-тускайлан сайгарып, шын харыыны шилиирин катаптаары; кичээнгейлиг, арыг-силиг чорукка кижизидери	Тест-биле бот-тускайлан, даалгаларын шын сайгарып кууседери	Тест-биле бот-тускайлан, даалгаларын шын сайгарып кууседери		